

Tájékoztató

Nagy Ilona: Ifjúság és pszichológia /Akadémiai/

A tanulmánykötet gazdag anyagával tűnik ki a hasonló jellegű művek közül: felméréssorozatot közöl az iskolában folyó kiscsoportos foglalkozásoktól kezdve a művészeti kommunikáció értékeléséről, tanárszakos egyetemi hallgatók jövő pályájukhoz való viszonyáról egészen a családban történő nevelés problémáig.

A nevelés egyik fontos célkitűzése a szocializáció /a normák elsajátításának/ olyan útja, amely elkerüli az agresszív magatartást, illetve érzelmi zavarokat. Figyelemreméltóak a kortárs csoportok hatásvizsgálatával foglalkozó tanulmányok. Éppen a változó világ készítette a pedagógusokat annak tudomásulvételére, hogy központi szerepük a nevelésben megszűnt, ezzel szemben jóval nagyobb jelentőségre tettek szert a befolyásolásban a kortárs csoportok. Az életkor növekedésével ugyanis felerősödik az iskolán kívüli orientáció, s jellemző lesz az iskola normáitól és értékrendjétől való elszakadás éppen annak a diákcsoportnak a részéről, amely az iskolában az "észre-nem-vettség" állapotában él, s jellegzetes módon alakítja a maga társulási formáit és társas életének intenzitását. Mint Pataki Ferenc rámutat, a nagy szervezetekben együttélő fiatalok választási anatómiája erősen korlátozódik, a kapcsolatok gyakran felületetes, személytelen jellegűt öltenek: egyrészt felerősödik az önkéntes társuláson alapuló együttesek iránti vonzódás, másrészt a fiatalok nagy csoportjai kerülnek strukturálatlan tömeghelyzetbe, az anonim közösségnélküliség állapotába. Popper Péter azt vizsgálja, melyek azok a pedagógiai elvárások, melyek a fiatalokat ilyen spontán, némelykor antiszociális jellegű csoportokba sodorják. Elsőként említi a túlzott konformizmus követelményét: "Iskoláinkban a jól alkalmazkodó, s ezen túlmenően a jól konformizálódó tanuló vált általános eszménnyé. A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy az értékteremtő emberek ... nem tartoznak a túlalkalmazkodó konformizálódók közé."-írja.

Elterjedőben van egy olyan szemlélet, amely a harmónikus személyiség-fejlődést a konfliktusmentességgel azonosítja. Holott, mint ezt a szerző megállapítja, a harmónikus egyéniség vállalja konfliktusait és képes azok megoldására, mert a konfliktusmentesség csak látszólag, álmegoldások, kompromisszumok és elfojtások árán valósítható meg. A negatív pedagógiai hatások közül kiemeli a büntetést, a kudarcélményben való részesítést, holott ez csupán újabb kudarcok forrása. Egyik érdekes megállapítása: "nem tartjuk lényegtelennek e szempontból iskoláink nagy részének humortalan, szinte komor légkörét. "Nem véletlen az az eredmény sem, amelyet egy, az iskolával kapcsolatos felmérés során nyertek. Míg az általános iskola alsó osztályaiban a tanulók igen pozitíven értékelték az iskola szerepét életükben, addig a felső tagozatban, illetve a gimnáziumban ez az értékelés egyre negatívabbá vált.

Ezzel kapcsolatban jelentős az a szemléletbeli eltérés, mely a pszichológusokat illetve pedagógusokat jellemzi az iskolai munka minősítésével kapcsolatban. Erre az ellentétre többen rámutattak a pszichológusok közül. Kósáné Ormai Vera tanulmányában összehasonlítja a kétféle ítéletet a tanulók magatartásbeli fogyatékoságával kapcsolatban, ismét csak felmérések eredményeinek felhasználásával. A pedagógus minősítő-értékelő és a pszichológus megismerő-megértő beállítottságának különbsége: a pedagógus az agresszív, antiszociális magatartásra érzékeny, a pszichológus viszont a látszólag problémánélküli, valójában szorongásos magatartásokat ítéli negatívan. A tanulmány felhívja a figyelmet a tanárképzés hiányosságaira, amennyiben a különböző személyiségzavarok, kialakulási mechanizmusuk, illetve terápiás lehetőségei nem szerepelnek a pedagógusjelöltek tantervében.

A gyűjtemény mintegy félszáz tanulmányából is nyilvánvalóvá válik az a törekvés, hogy a kutatások eredményeit a mindennapi munkában hasznosíthatóvá tegyék. Az általános megállapítások empirikus vizsgálatok alapján születtek, éppen a mindennapi jelenségek minőségi átalakítása érdekében. Ez a törekvés különösen jelentős, hiszen egy olyan tudományról van szó, melyet a mindennapi tudat hajlamos miszti-

kus tulajdonságokkal felruházni, afféle modern csodatévő szernek tekinteni. A pszichológusok helyes igényét jelzi az a tény, hogy önmagukat és kutatási területüket következetesen megfosztják mindenfajta illuziótól, eszközt kínálnak csupán, melynek segítségével minden neveléssel foglalkozó egyén létrehozhat az alkotókészséghez nélkülözhetetlen feltételeket, közeget.